

ЗАМАН

КЕНГЕШ

Аш-азыкъ рыноклада багъаланы дайым да тинтип, билип турурьга

КЪМР-ни Башчысыны къулуьгун болжаллы халда толтурган Юрий Коков республиканы Правительствоуну членлери бла кенгеш бардырганды. Анда биринчи болуп 2015 жылга эмда 2016-2017 жылланы план кезуионе республикалы бюджетни проектни хазирлеу къалай багъаланы дайым да сурап билип турурьга, торле-ниле иш болсала уа, олсагъат тийишли мадарла этерге кереклиси чертилгенди. Правительство аш-азыкъ продуктлары багъалары не халда болгандарын кон сайан да тинтирге буурьганды.

Кенгешде Къабарты-Малкъарда аш-азыкъ рыноклада багъаланы дайым да сурап билип турурьга, торле-ниле иш болсала уа, олсагъат тийишли мадарла этерге кереклиси чертилгенди. Правительство аш-азыкъ продуктлары багъалары не халда болгандарын кон сайан да тинтирге буурьганды.

Билим беру, илму эи жаш телюню ишерли жаны бла министр Нина Емузова жыйылгъанлагъа школгъа дери жыл сайын сабилеге кошакъ халда 2120 жер ачар ючюн бөлюн-ген 250 миллион сом къалай къоратылганы юсюнден

ишле бошалгандыла, жангы оборудование салына турады. Черек районну Огъары Жемгала элинде жангы школну къурулушу бла байламлы проблемала да туура этилгенди. Шолчолуа окуп тургъан эки эски мекямда къурулуш ишле быйыл окъуна башлангъандыла. Ала «Юр Россия» Федералъны целевой программаны чеклеринде 2015 жылда да бардырылгъыдыла. Министрствода болган шартлагъа кере, республиканы школларыны 70

Оноу

«Единая Россия» КЪМР-ни Башчысыны къулуьгун кандидатлары къабыл кегренди

Ол партианы регионда бөлуюню къилуькчулары бла кенгештен сора этилгенди. Партияны председатели Дмитрий Медведев битеу кандидатлагъа да тухтучулуьк этгенди, деп билдиргенди бизге партианы пресс-службасындан.

«Единая Россия»н Баш советни къабыл кегрен тизме эинди

РФ-ни Президентини къараууна берилликди. Анга уа ючюлен киргенди: КЪМР-ни Башчысыны къулуьгун болжаллы халда толтурган Юрий Коков, республиканы Правительствоуну Председатели орунбасары Ирина Марыш эмда Парламентини тертючю чакъырлыууну спикери Чеченланы Анаур.

Бизни корр.

ЖАНГЫРТЫУ

Къабарты орам сыфатын торлендиреди

Нальчикде Къабарты орамда ремонт ишлени жангыртурьга керек инженер эзелден башпагъандыла. «Былайгъа коммунацияла 1960 жыллада тартылгандыла. Аланы болжаллары бошалганын жыйрма жыл болады. Бу ююнде дери жангырда гитче жамуу ремонт ишле этиле тургъандыла. Алгъадан айтлыгъанча, Кешоков атлы орамдан Ногмова атлы орамгъа дери адамла жюриген, олтуьгъан жер болукъдуу. Плитка, өзге салынганын, ишни инженер

ызладан башланганы тюздү», - деп билдиреди Нальчик шахарны администрациясындан.

Жангыртуу ишле баргъан участка, газ эм суу ызаланы алышындарыуу бла байламлы жумушну «Газпром газораспределение Нальчик» - аныкъ акционер общество бардырады. Газ баргъан ызаны жангырыгъаларын тартабыз, жер туюбюнде ниримезча чулгъайбыз. Ала мындан арысында 40 жылны чырмаусуз иштерликди, - деп билдиреди сагъынлыгъан организацяны таматасы Владимир Халишов.

«Биз болжалсыз тийишли мадарла этмесек, жайлыкларыбыздан къуруу къаллыкбыз» 2 бет

Жашуу кертиликни кезбаусуз суратлагъан жазычу 3 бет

Хар жумушну эбине тошсенг игиди 4 бет

Жыйылыу

Лицензиясыз ишлеген компанияладан къаты соруллукъду

Ведомствону башчысы Газаланы Мухтар бек биринчи КЪМР-ни Башчысыны къулуьгун болжаллы халда толтургъан эм Правительство салгъан борчаланы юсперинден айтханды. Ала бек алгъа мында табийгъат байлыкъланы алулу эмда кереклисича хайырлануу бла байламлыдыла. Нек дегенде сырьёну бир-бир торпорлери аламы табууда, керекли жерлеге этиуде сакълыкъланы излейди, сора аны беруи да законодательствогъа кере этюорлюрге тийишлиди.

Къабарты-Малкъарны жер туюбюнде байлыкъланы хайырлануучу предпрятяларыны 2014 жылны биринчи жарыымда ишлени эзелени чыгаруу, бу жаны бла законодательствода этилген торлеуилене, фиданлануучу лицензия келишимени къалай толтургъанларыны юсюнде республиканы профиль министрствосуну жыйылыу болганды.

Аны айытуучу амаллары, законодательствода торлеуилене бла жыйылгъанлары министрствону тийишли бөлуюню башчысы Мурат Маков шакъырелдиргенди. «Былгъа, республика къоркъусузулукъну, социальны тынчылыкны сакълау эм магъаналды, дегенди ол.

ЭКОЛОГИЯ

Аруу жерлерибизде кирлилик бек ушагъыусузду

Озган шабат кюн 150-ге жууукъ волонтер Минги тудуа 3,5 метр бийликке «Мир» аныкъа экология акция бардыргъандыла. Жаш адамла бойлада таланы кир-кипчикден тазалап, андан «Крузорзгъа» тошгенди.

Ол «Энбрсуа уллу суботник» деген акцияны экинчи бөлуюню болганды. Аны биринчи кесеге уа 7-чи июнда бардырылгъан эди. Ол заманда жаш адамла Асуу эмда Чет таланы кир-кипчикден тазалагъан эдиле. Алай ол конде «Мир» стацияны терен кьар басып тура эди. Аны ючюн волонтерла бери жангыдан августта къайтырла сев берген эдиле да, аны толтургъандыла.

Эрттенликде Нальчикде 400-жыллыкны майданында жыйылып, волонтерла автобуслада Энбрсуа атнадыла. Алай ол жаууну бла тубегени да къоркъуучу болгъанла Энбрсуа сев ючюн, суботникте Энбрсуа регион колледжден 25 адам къатышхандыла. Аны директоруну орунбасары Этезланы Екатерина бизге айтханына кере, бу окуу юнюн бошгъанла Энбрсуа турист базаларында ишлейди.

Оурама

Къыш каникулла танг созуллуькдула

Урунуу министрствосу российели чиновникле 2015 жылда болжальдыла каникуллары торхашдыргъанды. Правительствоу къараына берилген бегимни проектинде айттылганына кере, Жангы жылда 11-июнкю каникулла болукъдула.

Россейели чиновникле 2015 жылда болжальдыла каникуллары торхашдыргъанды. Правительствоу къараына берилген бегимни проектинде айттылганына кере, Жангы жылда 11-июнкю каникулла болукъдула.

каникулларына. Сора ноябрде да, жаны ахырында, биз бир байрам кюн болукъдула. Халкыны бирлигини коюу бла (4-чы ноябрде болукъдуу ол байрам).

«РФ-ны справканы»

«Российская газета».

Ариу жерлерибизде кирлилик бек ушагыусузду

(Ахыры. Аялы 1-чи беттеди.)

«Элбрусда улуу суботник» деген ахыны башламчылары уа КЧМР-ни Муслиманларны дини управленийге эмда волонтерларны «Помоги ближнему» деген жаш тейоу организациясы болгананды. Аяла КЧМР-ни Табиगत байлыкка эм экология, Билим берүү, илму эмда жаш тейоно иштери жаны бля министрствотолуу туткучулукту аттендише.

Табиगतты байлыкка эм экология жаны бля министри орунбасары Александр Коновалов да кытышканды ахыттыга. Он айтканына көрө, жер-жерли власть органы тазуу тириесин кир-китчиккен тазалауга улуу кыйын саладыла. Болса да быллай жыйылуунаны баш магыансы - адамланы экология культураны өскөрүргөдө.

- Жаш адамланы быллай жумушлага кытышканды бек игиди. Ала тегерекеги кыдуурте ие кеден кыарарга юрөтөдө. Болгондон башламчылыкларына туткучулуккуну да аны иююн этенбизи. Тауга чыкканында а конфет, печенье тшыланы анда к-юп көлөм, экише тшюрюп, мында багуу жыйылыш жерде аттардын тилерик эдим, - дегенди ол.

Акционы башламчысы КЧМР-

ны муфтиини орунбасары, «Помоги ближнему» организацианы таматасы Алим Сижаже оюм этгенди, быллай жумушланы баш магыансы - өсөп келген тейоу тууган журубузун сөөрге юрөтөргөдө. «Быллай ишлеге кытышкандан сора жаш адамларды тегерекеги кыдууртеге сак болуксузду. Аны бля бирге уа биз муслиманлы атарын ариуларга, динни аманлачуланы тохтатырга да суюбиз», - дегенди Алим бизни бля ушакда.

«Элбрусда улуу суботник» башында сагынтылган волонтер организациа кыруанган жанагы экология акция тшюрюндө. Алгарында жаш адамла Нальчик эмда Нартия череклени жагаларын тазалаган эдиле. «Кыбарты-Малкяр Республикада айбат жерле көндюле. Ары туристе суюп көлөдиле: Чирик көлле, Чегем чучурла, Жылы суу, Болсада, жарсытуу, анда да тазалыкка адамла улуу көлөдюле. Ким биледи, жуукт заманда биз ары да жетерибиз. Алай бек башы уа - адамла табиगतны аяусу хайралганганларын тохтатырга керекди», - дегенди бизге Алим Сижаже.

ТИКАЛАНЫ Фатима, Суратла авторундула.

ТАПЛЫКЪ Электрон тизме жарашдырылганды

Сабийлени шолкга дери билим берген учрежденилагга электрон аман бля жазыну республикада тал онгары курулгандыла. Быйланы башында бери шолкга дери билим берилуу программасы бля ишлеген учрежденилагга сөөлге алуу электрон аман бля бардырылды. Ага-аналардан алынган

заявленилагга регистрацианы «Электронный детский сад» деген информатсия системаны муниципал администраторлары эткендиле. Биююнлюде бир электрон тизме жарашдырылганды. Анда логотарлы болганла да сөөл алынгандыла. Сабийлени шолкга дери билим берген учрежденилагга ала ол бир тизмени оюо

бля салыу бу ишде ачыктык эмда тюзюк болуруна сөөлбөк этеди. Билим берүү жаны бля тамамлантылгы ишлени КЧМР-ни Правительствоосу кыабил көргөн планына («жол картасы») көрө, керил жыл шолкга дери жыл санлары болган балаларга энита да бек эмда ол бир тизмени оюо

гья белгиленеди. Алай этилсе, 2016 жылга республикада 3-7-жылдыккылары барысы да садла бля жалчытылгыдыла эмда Росий Федерацианы Президентини 2012 жылда 7-чи майда чыгарылган Указында салынган борчу толтурурга кылдан келликди.

Бизни корр.

МАГЪАНАЛЫ УШАКЪ

«Биз болжалсыз тийишли магарла этмесек, жайлыкларыбыздан кыруу кыаллыкбыз»

Көп болмай, жайлыкка болумга аталып, улуу кенгеш берилганды. Ол кеси да тышкында, Хаймашада, болганды. Анда КЧМР-ни эл молк министри орунбасарында башлам молк оюучулуга дери да көп адам сөлөшгөдди. Алай «Ауар-Сырт» эл молк предпрятяны таматасы Сафарби Куважукуну доклады манга бютосун толма кыяматкы көрүнөгөдди. Аны бля кенгеш бошалгандан сора да ушакъ этерге тшюрөдди.

- Сиз зооэкология мардала бля Ауар-Сырт жайлыкка 73 минг ман тутарга өң барды, шөндю уа жалаанда 9512-си кечинеди, дегенсиз. Жайлыккыны толусуллай хайырланууны сыйлауу неде көрсөксө? Ауар-Сыртда 73 минг гектар отлар жер барды. Анга бир ненча жайлык киреди: Кишкюцкю, Гиче эм Улуу Куратла, Маэха, Шаукма, Төбөн эм Огъары Кванжол, Жетмиш, Балык Башы, Харбаз, Енгечи, Шидакъ-Төбө, Мучт, Лахран. Ма аяны тенгизден бийиклери 850 метрден башлап 2800 метрге дерила. Алада кырдкы да бир жылга жетип кыалмады, аны сөөлбөи малланы жайлыкка турган кезуиери да бирча тшюрюндө. Кертиди, жыны узунуна анда турган ман да бардыла. Шаци, абердин-ангус, симментал кыуалыла жазда, кышыда да отлап кеничеди.

бляшап КЧМР-ни чегине дери сөрмөз эдиле малланы. Адам, жан туугары болсун, тенгизден не кыдар бийке болса, ол кыдар саудуклу болганына хахкды. Файдалыгы оюонден а айтмай окунуа кыалыкы.

- Сизни дагында жайлыккыны жерлерин башка категорилагга көчөрюру да тынгусыз эттерди. КЧМР-ни Жер эмда ыргыкы бля байламты министрствосу малланы жайлыкка турган кезуиери 28 жер участкакны биченилик категорияга көчөрөгөдди. Ауар-Сыртда уа быллай жерле бир заманда да болмагандыла. Бир литр сууну багысы 2,34 сом болуу тохтаганда, арендаторла Каб-балыккыводопровод бля келиши этерге унамагандыла. Ма андан сора ол жайлыккы дери көлгөн суу быргылыны көтерип койганды. Ызы анда бичен хазырлап башагандыла.

Энергетикле да малчылыны

эти анытыуга улуу сөөлбөк этеди. Быллай кенгеш арт бир ненча жыны ичинде биринчи кере бардырылды. Республикабызны оюучуларыны КЧМР-ни Министрствосу кыабил көргөн планына («жол картасы») көрө, керил жыл шолкга дери жыл санлары болган балаларга энита да бек эмда ол бир тизмени оюо

- Бу тохташкан болуму илдендирит ючюн а, сизни оюмузуга көрө, не этерге керекчи? Иш быллай барды, жайлыкларыбыздан шөндю алган хайрыбызы да табаллык тшюрюбю. Ол халны тозотит ючюн, мен акыл этгенден, таулада жерлени тымлы, тирликти эленим программасы керекди. Ол санда заралны ханспа кыажуа юрөшени кюендирмей жарарык тшюрюндө. Аренданы оюонден да керишледе аллай жумуш да көршюктюлүктю, ол тамамланмады. Тшюрюле, жубуранга, гылуу чычманла да бек жайлыгандыла да, хайрылы кырдкылары тамирларын кыруутул бардыла. Аны бля да кыалмай, бир-бир ауруланы маллага жуукуруу жаны бля кыоркуу саладыла. Аренда ючюн тшюрөгөн хаккыны өлчөмине да жангыдан кыарарга тийишлиди. Аны тохтадыра туруп жайлыккыны тал хайрылыккыны тал жалда тутуу, заралны ханспа эм хаталы жаныуларла бля кюрешни борчуну ма аяны боюнларына салырга керекди. Эллөге жуукт отлау жерле жеткен аурулкуну бир кесек азайыр эмда тау жайлыккылардан көборук хайыр алыр ючюн а, тенгизден бир метрден аслам болган бийликке чыгарылган сют эм эт продукцияга субвендия тшюрюндө схемасын жарашыруу тшөге санайла. Дагында жайлыккы бля байлыккы жумушу бир ведомствону боюнана салынса керек эди.

- Сау болугу магыаналы ушакъ этенгиз ючюн.

Ушаккы ХОЛАПАНЫ Марзипат бардырылды.

Республиканы ма аллай онгун хайырлануу - экономика аманлыкды. Бизни ата-бабаларыбыз ол амалны хайырлыккыны уста билгенди. Алай болмаса, республиканы бир кыбырындан

Документле «Россий сыйлы донору» эмда «СССР-ни сыйлы донору» деген белгиле бля сауугаланганлага жыл сайын ахча саууга тейлеу бля байламлы жумуш ючюн жууалы болган уполномоченный органы оюонден Кыбарты-Малкяр Республиканы Правительствоосу

БЕГИМИ

2014 жылда 19-чу августа «Кыан эмда аны компоненттерин бериную оюонден» 2012 жылда 20-чы июлда чыгарылган 125-ФЗ номери Федеральнй закону 25-чи статьясын жашауда бардыр муратда Кыбарты-Малкяр Республиканы Правительствоосу бегим этеди.

Нальчик ш. №184-ПП эм социальнй айнтыу министрствосу санарга. 2. Кыбарты-Малкяр Республиканы Правительствоосу - СССР-ни сыйлы донору» эмда «Российн сыйлы донору» деген белгиле бля сауугаланганланы социальнй болушуккы бля жалчытуу жоруктарыны оюонден» 2011 жылда 3-чу октябрде чыгарылган 297-ПП номерли бегими ючюн тас эткенге санарга. 3. Бу бегим кыалы толтуруу эанына контроль этиу Кыбарты-Малкяр Республиканы Правительствоосу Председателини орунбасары И.Е. Марьештын боюнана салында.

1. Кыбарты-Малкяр Республиканы кырал властын «Российн сыйлы донору» эмда «СССР-ни сыйлы донору» деген белгиле бля сауугаланганлага жыл сайын ахча саууга тейлеу бля байламлы жумуш ючюн жууалы болган уполномоченный толтурууч органына Кыбарты-Малкяр Республиканы Уруну Кыбарты-Малкяр Республиканы Правительствоосу Председателини кыулугуун толтуруган

Ю. АЛЬТУДОВ

Кыбарты-Малкяр Республиканы хар адамына эмда халккыны баш социальнй-демография кыауумларына 2014 жылны экинчи кварталына жашау этерге жетерик ахчаны бек аз өлчөмни тохтадырыну оюонден Кыбарты-Малкяр Республиканы Правительствоосу

БЕГИМИ

2014 жылда 20-чы августа «Кыбарты-Малкяр Республикада жашау этерге жетерик ахчаны бек аз өлчөмни оюонден» Кыбарты-Малкяр Республиканы 2005 жылда 18-чи майда чыгарылган 30-ФЗ номери Законуна 4-но статьясыны 1-чи кесегине тийишлиликке Кыбарты-Малкяр Республиканы Правительствоосу бегим этеди. Кыбарты-Малкяр Республиканы Уруну эмда

Нальчик ш. №186-ПП социальнй айнтыу министрствосуно көрпозтую бля Кыбарты-Малкяр Республикада жашау этерге жетерик ахчаны бек аз өлчөмни 2014 жылны 2-чи кварталына быллай тохтадырырга: бир адамга терендеге, 7156 сом, ишке жаруулагга - 7668 сом, пенсиялагга - 5700 сом, сабилеге - 7112 сом.

Кыбарты-Малкяр Республиканы Правительствоосу Председателини кыулугуун толтуруган

Ю. АЛЬТУДОВ

Соруу

Сиз багылыгырга кыайсы клиниканы сайлайсыз?

Ахыр жылда кыралныккыла бля тент энчи иели медицина клиникала да ишлеп башагандыла. Ахырын-ахырын ала халккыны талай кесегин кесилерге торталгандыла. Алай адам кесини тшюрюлгөдү кыайсы клиникага барып ий болур. Аны оюонден газет окуучуларыны оюондери билер ючюн, биз соруу бардырганбыз.

БАЙЗУЛАПАНЫ Эухура,

педогог-психолог да жоюргөтө. Биринчине да зат тейлемегене деп айттылык тшюрюле. Алай бошкыкы недеди: экинчи учрежденилада ахча ала эселе да, ала иштерин тынгылы тамалдыла, этген затлары оюон жуууладыла. Пациенте кыарганандан да алада жаратканам.

Биринчи кере сабий сакалгынанда, кыралныккына барган эдим. Беш айны ичинде анда аны жореге кылай ишленуге бир кере да кыармангадыла, хар не да тапды деп тургандыла. Аланы улуу келюлюктери ючюн сабийни жорек аурруу болганын билмаганыбыз. Алай бля ол туугунуу дери бек бля жарым оюнда өлгенди. Андан сора тшюр ойдан этизле сакалганымны билдим. Алай кырал клиниканы бокалсына да басадым. Эчиге жорюйме, анда врачина бек ыргамса, анализдени да, ерге-энише чабып айланмай, анда берип кыома.

Аннан сора тшюр ойдан этизле сакалганымны билдим. Алай кырал клиниканы бокалсына да басадым. Эчиге жорюйме, анда врачина бек ыргамса, анализдени да, ерге-энише чабып айланмай, анда берип кыома.

Салуук сакалуу халккы молкуну эм магыаналы поликлиникада дариим болуруга тшюрөди. Кырал медицина учрежденилага болуму иги билемегин сөөлбөи ары жорюп башаганам. Бусагытда бу сайлуусу тшюрөдө деп айталмаймы. Биринчиден, ала техника жаны бля кыаруусузула. Экинчиден, алада кезиле бек улууладыла, врачча кирдирми оңтөрт сабуут сакалгон кюлиерим да болганды.

Аны бля да кыайсы, хаккыса беринирге тийишли медицинатенин сатып аламы. Англизден уа кесирленде этмей, хакъ тейлетип, башка жерле бардырди. Врачаны оюонден да энчи айтырга тийишлиди: келген адамалга хны кыарыдыла. Алаагы бир кирсен, экинчи кыайтып келигинг келмейди.

АЛТУЛАПАНЫ Алий,

Мен аланы бирине да ишанмаймы. Кырал клиникаланы осал жаны - алада кереклисна кыармайдыла. Хар врач кеси тынгылы бакмай, башагача иерге юрөшөди. Сөз ючюн, УЗИ-ни этип келтирсен, окулу, ол терсид деп, кесирини аппараттар болганы жерге жиберди. Анда да жонганд ахча тейерге тшюрөди. Бусагытда бизни медицинаны керексиз диагностиканы бля кюрешени, аны бля кесине фойда тшюрюруга итереди. Саулугу а экинчи жерде кыоламы.

Бусагытда сабий сакалгынаным бля байламлы поликлиникада дариим болуруга тшюрөди. Кырал медицина учрежденилага болуму иги билемегин сөөлбөи ары жорюп башаганам. Бусагытда бу сайлуусу тшюрөдө деп айталмаймы. Биринчиден, ала техника жаны бля кыаруусузула. Экинчиден, алада кезиле бек улууладыла, врачча кирдирми оңтөрт сабуут сакалгон кюлиерим да болганды.

Энчи иели клиникага уа санга адамгача угый, кеси аякларында келген ахчачына кыармайды. Алада отула бек ариуудула, прй-өнгөлдө тшюрөдө келгенге конфетте салынып турдыла. Битеу башхаккы, мен оюм эткенден, жонгыз да андады.

Бусагытда сабий сакалгынаным бля байламлы поликлиникада дариим болуруга тшюрөди. Кырал медицина учрежденилага болуму иги билемегин сөөлбөи ары жорюп башаганам. Бусагытда бу сайлуусу тшюрөдө деп айталмаймы. Биринчиден, ала техника жаны бля кыаруусузула. Экинчиден, алада кезиле бек улууладыла, врачча кирдирми оңтөрт сабуут сакалгон кюлиерим да болганды.

Энчи иели клиникага уа санга адамгача угый, кеси аякларында келген ахчачына кыармайды. Алада отула бек ариуудула, прй-өнгөлдө тшюрөдө келгенге конфетте салынып турдыла. Битеу башхаккы, мен оюм эткенден, жонгыз да андады.

Аны бля да кыайсы, хаккыса беринирге тийишли медицинатенин сатып аламы. Англизден уа кесирленде этмей, хакъ тейлетип, башка жерле бардырди. Врачаны оюонден да энчи айтырга тийишлиди: келген адамалга хны кыарыдыла. Алаагы бир кирсен, экинчи кыайтып келигинг келмейди.

Энчи иели клиникага уа санга адамгача угый, кеси аякларында келген ахчачына кыармайды. Алада отула бек ариуудула, прй-өнгөлдө тшюрөдө келгенге конфетте салынып турдыла. Битеу башхаккы, мен оюм эткенден, жонгыз да андады.

Энчи иели клиникала да хал толусуллай башады. Кыарган да иги эттедиле, адам бля да, аны даражасын тшюрюмей, тап сөлөше биледи. Багытуу керекли затла барысы да аны кесинде бардыла. Алай бля онг болгон адамалга энчи иели клиникалагга барына дериимг келеди.

Энчи иели клиникага уа санга адамгача угый, кеси аякларында келген ахчачына кыармайды. Алада отула бек ариуудула, прй-өнгөлдө тшюрөдө келгенге конфетте салынып турдыла. Битеу башхаккы, мен оюм эткенден, жонгыз да андады.

Кырулуш Сабий садланы саны өседи

Нальчикде Тарчовок атыс оранда бу жылы ахырына дери жангы сабий сад ишлеп башагырды. Анда эки жоз жер болушду. Объекти кырулушу быйыл февраль айда башланганды. Ишлеп юкюнде да кыстау бардыла. Аланы чеккенген жууаплыгыгы болган «Стройсоюз» организациа тамалмады.

Бу биригуден билдиргенлерине көрө, специалисте инженер коммуникациаланы экиден бирин эки терезелени көп кыалмай барысын да орнатып бошагандыла. Шөндю ич кыарыгаланы оортодиле, бекто ишле да бошула турдыла. Жылуу бля да объект кесин толусуллай жалчытырыкды. Анга деп аны жанында котельна салынганды. Аш-азык хазырлагга эмда башка керек онгары да болушдула мында. Бу проект бля бир республикада энита да энчи садикни кырулушу барады. Бир Прохладна районда, башчасы уа Нарткыалада болушдула. Дагында Золык эм Терк районда, сора Жанталала да биршер садик ишлене турды. Аланы хар бирини да 140 сабийни алырга онгары болушду.

Объектлени барысы да кырууга ахча федеральнй бюджетден жиберилгенди. Хайырланлыгырга ала бу жылы ахырына дери берилликди.

УБАШАПНЫ Мурат, Сурат авторунду.

ЮБИЛЕЙ

Жашау кертиликни кезбаусуз суратлаган жазычу

Малквар адабиятты проза жанрында ишлеген романисттери арасында Тогтурланы Зейтун, сөзсүз, бек жарык жумулдаган бирди. Аны усталыгы не бек улуу тарел адабияты болган халкына фахмулу жазычуларына да хорлатмагыны ол затка шагылткы этеди.

Зейтун окуучуларга жолун биринчи «Ай-гушта» (1963 ж.) деген повесть эм ханара китабы бля амында. Бизин заманыбызда арабыда аны окутмаган жок эди десем, ол флюктор тийдирич. Чыгарманы баш жигити Мустакпир сагышлары, кесин жюргөткөн, сабый болуп турганында да, аны миллет сезимини теренлиги - уруш барган кыйын мезгилде, эпине, элчилерине калган башканы көрүп, бир топко бир мадар этерге, душман бля көрөшө кесини оюлушор кыюубарга итминген, алай да аталганы да эсибизге сингип кыялынды.

Сабийле, тамата окуучула да быйаи оюн-тобоган повестины жазып ол башка затын басмаларга ашыкмаганча керекеди. Аны экинчи китабы - «Зирей» деген повесть- басмадан 1972 жылда чыктыганды. Ол жазычууну адабият илмула иги да эсип атпалма этгенни белгисини. Ол кезинде ичинде Зейтун, филиалы калган кандидатсы болуп, орус адабияттан доктор диссертациясын кыюуга алганды. Артаркыда, 1986 жылда, Москвада аны кыруулап, ол жаны бля республикада биринчи эди. Келп заманы КСМКБ-да профессор кулулууда турганыда. Билгенде, аны башка жерде тутта мактауу ишлейди. Жазычуулук ишин а бир заманда да кыюуга ганды.

Толугура окуу «Зирей» деген повесть, окуучууну ол буршу заманын толуккорле, терсикери бля шагырыендириче, ыкылап торпонулуны эсында калган башканы да керти союмкениликте өлөрпалманын айткыда. Адам сезими бля политика. Аны бирге келемиде, келишимиде, өгөсө жан даурусус саясат адам кыдарланы бузууну, жаныгылаптын усталыгыды? Аны келп топко табарга болуксыду. Эсимден бир жынача торпор, жарасууну, ол жаршыды деп, биик шиктик миндирген халкы онгыды? Ма алай ыкынапал жолу чача тедекорле келтирген жаны жашууну, аны кемчилденген толгу жолуну юсюндөн жазгыды. «Зирей» деген повестиде Тогтурлан Зейтун экинчи өмүрү 70-чи жылдарында у алай кырама-кырашы заттары юсеринден алай ачык айтан коркоруулу эди - жигитликтен юн.

Жазычу - ол билгинде, келп юн юн «келпсинде» дейди. Алай болуп ансы, Зейтун «Зирей» деген повестинде келп башы жашууба бля турган бир кыаум торпону кесерин тапканды. Сейир той-оюлду, озган өмүрү экинчи жарымында, кырал совет салыны, колхоз жашууну дайын мактап, аны талпып турганды, жаш жазычу жигитликтен арты бля колхозда да чанлыкларынын, дунуба бля торпонуриги алгадан окуна айткыда. Болумсузлук оюнууга тутуп, кулукулуга салып, аларга табынган, игилерин жок этип барган кырал система бир адамын да онгурмаздыгы о, бам.

Повестини тилине ани эс бурбурга тийиштин. Ол байды, нарп сөзлө, айтуула бля элек жасалыны. Сөз ючюн, «Аруу омак бля тошюн, ийне ке бля кетти». «Аман жы бары жерде, аман жы бары жерде, аман жы бузур, келп сөлөшөн а халкы бузар». «Алга чыккыган кулуканы арды чыккыган мойоз арды», «Элек челекни да тешкни сунады», «Башсы урукч айтыш, эрси кыатын ойнамаз», «Юйюрок атын толкю оюмлар» дегенине эсип былага ушаган эседе кылар жекп сөзлө, фразеология айланма бля чыгармада келди.

Зейтуну «Кыргыз кырдкыла» деген повесть биринчи 1972 жылда «Шүкулк» альманахта басмаланганды. Ол Ата журтка союмкенили, аны ючюн тилген жигитини юсюндөн. Аны сюжет ызы таула, тауула бля байлалды.

Каракай Кыастоту бек шынанган жашыды. Автор аны акыгында барган кызауатын оюу бля сыфатын курады. Ол атасыны юсюна ыразы тийюлдү. Ата журт ючюн өзгөчө хазыргы бля жокту. Келп кыралы тек бля келген душманна былай эс кыл бля тырмга болууну айтканды. Елгенде а не кайыр? Ма аны ючюн Каракай жан кысар кыйгыбысты эткен.

Ол затты атасында да жашырганыда. «Адамга кыабөр керек тойюлдү, жашуу керекти». Каракай, сенирип туруп, кыраында парны кезиу-кезиу кырады. «Эшитемиз, эл - мингенникте, жер - сиоргенникте, тон - кийгенникте, жашуа а - жашагынанкыды...» - дейди ол.

Анга жууалка Кыастот: «Тон кийиле-кийиле жетпеди, эл чеба-чеба жыгылап арам да темир текр болупты» - дейди, мчи ююе. «Кыама, - деп тилейди Каракайдан. «Кыраындашларыны кыюоп кетсең, жашым тоюлсе...» беркино кыл кыл».

Таулу эр кишиге беркюне сыйлыгытын айтып ол окуучу бу затта артында бек жарсыды. Ол повестиде бир ани белгиди (символ). Автор бу сурталу болуму ююу бля Каракайны кылай терп иттенги, аны намьсы-сыйы кылай тошгенерин керпозтеди. Кыастоту алында жагды жашыны токулу тереңде тиген беркю. Кыастоту жолу жолукчууна кыялыды. Шамил а - агач кыйырыын. Гитчеле-аталарыны кыатында. Каракайны Кыастот ушок кыйырына илин-дирген беркюн окыла тештеди. Ол, алайдан торпор, төңгөрөң, эмише айланады, «жел соргон кыра толкелер, торкордн - терк төңгөр бердери...» Аны не болганын билмеген фашисте автомаларын анга бурдалы. Ол берк, бир кесек смилер, кыада таыша талнады. Болсада кыра аны кыйырмайла - ол «чарк болуп, душманын эзип кыраяркылай, гөңдү башка да минка аттып жак кийиреди. Меси агылманын өтпорунолу этеди, ол айтпалманын сыйлы затланы санайды. Аны ючюн, кеси ючюн да ачыды.

Ол таулу беркюю монологу, аны бош, кеси тарыхы болуп кылай, Бизин миллет тарыхы-бызын кесегине бурулду. Бу сурталу амал

повестины кючлю этеди, автор аны юсю бля окуучуга миллет тарыхыны буюу алышам, таркыймада бетлерин ачады. Ол болум а жазычууну фахму учур кылай бир улуу болганын айтканды.

Жазычууну бек белгиле чыгармаларында биринчи «Ашык юн» (1983 ж.) деген повестиде. Аны баш жигитери кырамын Шабаз бля аны кыюу парийи Туургадыла. Шабазны сыратында окуучу таулу жашын толуп шыларын кереди. Ол жигер, керти, таза ниетти адамы. Алай гитче, улуу кулукулучула да, ишлерин тынгылы этгенча керпозтөн, мактау алып мурадта, аны жетишимлерине кыша, аны семирте, жашны уруунуу жигитине кергюсөдү.

Алай да болду. Саугылап, депутатка айтырып, кыюуу жашны даражасын кетпөрдиле, окууу болмай турганлай, анга шагат кыагытла да береди. улуу жыйылууга жорючю да этеди. Болсада бу затла Шабазга керект кулпирмеди. Ол жалаңды терп кесме заманга алганды алагы.

Махтауга, даражага алданганла не заманда да тубейди. Алай иш жангыз Шабазда, колхоз тамата Ортабайда да тойюлдү. Иш сансады. Ол кеси оңды деп оңду орт миндиктен, аны юш бля аны байрак этип айланган кыралында.

Ол торпю оюлууну Тогтурланы Зейтун Кыратаны сыратын кырау бля да керпозтеди. Ол кыюу парийиде, келп жылыны тауда кыюу топко, сиорюуну - жанында сактап турганды. Исти чыккан башка шакчага келгени уа, эт адрыгы жашуу бардырады. Эле кыайтып, сиорюуну излеп да кереди, алай тампайды аны. Кыошу да жок, аны саклаган ителе да, андан кырауусу болуп. Алтын шуудан туруучу сабанла кыран кылай, чалкык чалкыканы. Ма алай жорек сынсыган сурталыны кереди Кырау.

Жазычу, алында сагынынганыча, белги бля уста хайырланганданды, «Кыргыз кырдкыла» берк эсе, «Ашык юн» деген повестиде уа дорбуну, Кыазуу юн Шабаз анда сиорюуну солуга эди. Не кыадр тинген эсе да, кыюуу жан дорбуну таусулган кыабаргысынын керпалмайды. Ары жарык кырауу бля киргенди да эсеплеймады.

Зейтуну дорбуну торпю-торпю таш мөңгилерден толду. Аны кырабарларында суртала ишленди. Аны, бам, бизни ата-бабаларыбыз этгенди. Алай эсе уа, ол таш мөңгилерде, кыабарга сурталада миллетинин тарыхы жазылды.

Пруну - бузуу хорлаган сюжет ызыны юсю бля бизге дунуйлык кылай тозурай барганын айткыда. Болсада дорбун саклаган тамырлары да саудула. Ала барды, жашуубузу позтир онугу бля бар. Алай бля автор бизден жашууа сыйлы, сыйсыз, керти, жалган заткыра, аланы кырауган, бузган ючюлдө да, аны бля бирге миллет даражасыны эсиоруюу жанына да эс бурбурюуну излейди. Ол жашуу турмушубузда тобогон чынарлыкени юсери бля керект кылат. Сен кыайтып анмык? - тоюлзюно, жандууларууну, халалкыны, игилики - сакларга чакырады.

Тогтурланы Зейтун - фахмусу, хунери, эсилгиле бля кел үлү халкыны жазычуучулукта алга барган заман, саясат болуучу адалага кырауу, милькар ар-адбият жагы кертилик кыбаусуз сурталган жазычуу. Ол, кыаламы - жюто, эси - жарык, саугуу кыаты болганлай, энтта да бизни кел жангы чыгармасы бля кыуандырар деп шыламы.

МУСКАЛАНЫ Сакинат, «Нор» журналы баш редактору.

Культураны жылы

Мотталаны Сагытын жашы Тимур республикада белгиле сыбызгычылар (спонсент) бирди. Ол 2-чи номерли музыка школы бошогандан сора Нальчикдеги музыка училищеге киргенди. Андан ары окуучу Петровсодскдагы кырал консерваторияда бардырганды.

Бери кыайтып, беш жыл ишлегенден сора Ростовда ассистентура стажированы өттенди. Бугаытда Тимур КСМР-ин кырал филармониясы симфониялык оркестринде баш сыбызгычыды. Музыканы театрды «Балкрия фольклор этнография кырал тепсе ансамблин музкарлорны кыауунууна, СКТИИ-де, 1-чи номерли музыка школда ишлейди. Богон ол «Заман» газетини кынагыды.

«Тыймагыз балаларыгызны искусстводан»

Мен сана бирде кызан тобесом да, ишлеуриген биринде берген ашыгы бару болуксыду. Кылай жеттесе барына да? Билемме, калай жууалпарга да. барын да тамалларга керекки, деп алайды аксылын. Ишперге ала бары да керешиле музыка бля. Абдараны эки концерт тоюноп кыласа, ол кызыларкады. Алай анда да амал табарга керешме.

Мени атам алай койреткен: бир заманда кен кылаа деп. Аны бу сөлөргин кертиликен юсюмде сынагылай келеме. Заманыгыт тап келешиге юйренсем, барына да жетиширге болуксуду.

Арт жыллада биз сени, сыбызгычтын сора да, саксифонга согулп терк-терк кербиз. Анга уа кылай бля койренгенсе?

Кларнет духовой музыка инструменттеден бек кыйынына саналады. Анда согыта билген саксифонга кыайтып койрирди. Бир айны ичинде позтолгомо анга. Алга саксифонга койренген а сыбызгычы алай терк тоюноноп кылакты тойюлдү.

Таулу койролде сабийлини музыка школгага сийоп бермейди. Сен а кылай баргына ары? Аным элтен эди. Маңа ол заманда тогузу жыл болганды. Аным атасы Аслан Тубоков, аны этеми да кыбуучула болганды. Алга мени да ол инструментге бериге дейди. Алай мени аны аургуулуп жарамга бля да, унаамай. Сора кларнетти керпозтеди, ол а жыйылган, жыйылган этеди. Аны алайгынын ушкочу ушатып, жаным анга ыразы болды. Бир жылдан кырауу аламан анга. Андан бери жашуум ол музыка инструмент бля байлалды.

Сабийге тыч тойюлдү, инструмент артына олпур, башкалар оюнап айланганда, музыка бля керешти турган. Эгиз эгечин Регинамы: «Сабийлигинде орманда ойнаганын деп эсепталамын» дейсе, анга «Сен кыайтып анмык?» - Кыяйлыгында деп айтпаламын. Жарым сагытын жорючю, ол маңга таман эди. Махтанган сумакты, дерини терк окуна алып койганын. Чыгарманы бир кере согулп кыбсыам, ол мени эсимде кылып кылаатын.

Аным эсеп аскер курчуда бир эрмилде 12-жылкы жашлык Римок - Коракону «Попет шиме» деген белгиле музыкасын соксыганн шештемеда, техниканы кереклини ангылаймы. Ары дери эсим инструментин таушуна бурганма, ол жаны бля уа жарырача тойлол эди. Андан сора гаммала бля бек кыаты керешем.

Аны амангы усталыкларыны юсюндөн да айтсан эди. Атам музканы не заманда да бек сийгенди. Артында Бетювенин чыгармаларына бля сонатаны. Ол филولوгу, школда орно, милькар тилден бля литературалардан дерле бергенди. Бугаытда солугу-кырауу, Аман а мейстерди. Башында сагынганын, бир эгиз эгечим барды.

Аны юсюндөн сорурга сюею. Алимле айтканга керек, эгизле өмүрдөн ахырга дери бир бири бля кылай балмайдыла. Бир ауруса, экинчиси да ауруду, жорек кыайылыгыт аз болса да, бирса сөзүмдө дейми. Сизде Регина бля алай балмалык бармыды?

Аны ангылатын тыч тойюлдү, алай ол барды. Сөз ючюн, мен Петровсодска окуган кезимде анда аурусам, эгечим да мында аурум кыламыганды. Неда бирде, нек эсе да, жоремме тынысыбызды келип, аламы не ишдей турганга бир керейим, деп мипр барсам, Регина айтыр: «Мен а сени саклап турганма» - деп. Бирде ол да бизге алай келип кылар.

Мен койором бля эни жашаймы, аны себепи жан койрөн тобешти турмайбы. Алай арада конюшундагы ала бир сыйбайлыккыны уа сөзөгөп. Коншогонда Регина бля бирге иштерге бек оюеми. Бир бирин сөзсүз ангылайбы. Ол бир кырауганлай, не керетин билп кыома.

Анча жылда бери кел сотаны окуканын. Аланы ичинде жетишимле болбургуна уа бармыдала? Музка школгада бардыла. Аладан экиси Музамет Батыров бля Бархан Михайлов Москва Суворов аты музыка училищеге киргенди. Андан ары ала аскер музканы оордаган ишлер муратында. Институту, колледжини башкаган фахмулу уа улуу шархарада окуруга излейди.

Таулу сабийле уа жокмудула сохталарыны саньда? Таулула музыканын ишлерини чынты магынасы ангыламайдыла, ол эр киши жумулдуу, дейди. Нек эсе да, ишиз тургура, кюндоз орманда аракы ичеге уа ыилькымайдыла. Музкага койренгенде ол кесерини чангысына тент керпайдыла. Ол жарысулу зати. Сабийин окуусун жаны бля берген да аспамда тепсеуну, вокалы сайлайды. Тыш кырагдан, башка жердеден болуп, сыйлы коноккала келсе уа, икусюстубууну керпозтеди анысы, алдеде ишиз турганында атмедилиле буаны.

Жыйраж жылы ичинде жалаңда эки таулу жаш кеткенди. Бизникимен эри-некли оюнеди. Ол башын да айткан жашларманда бирини атасы алай кыаты эди музкардан дерсени кыома деп. Таулулада, жарысууга, ол жокту.

Эни койорногу юсюндөн сөлөшөгөп. Сабийлини уа музыкага бертемисе? Юйдегим Кызыланы Радмилады, ол устазды. Сабийлине бля жаш телюно чыгармачылык жаны бля койрету арада кружок бардырады. Сөзюс, аны бек жууалпы иши койеди.

Сабийле юк жаш бардыла. Таматага - Далхата - онеки жыл болды, экинчиге - он, гитчеле - сегиз. Ала бары да керешиле музыка бля. Абдараны алга фортепианга бергенме да, келп салып койренгенди. Устаы да, аны аяп, кыаты болам-барды. Сора кесими классыма алганында да, бугаытда сыбызгыча согарды.

Атаны сөлөргин аланы бошорга да уунталамы. Не кемиленини ише кытыпкыларын бек жаратпады, эм алга дисциплина деп койреткен. Далхат Шимал Кавказны жаш музкарларыны араларында зришуде ичени жери алып кыды. Экинчи жаш кыбууча согарды, гиче фортепианга жорой турайды.

Тимур, сен оркестрин биргесине ани концерт бергенинде, бек кыуанган эдик. Мындан ары уа не зат аштырибисе? Оркестрин биргесине эки концерт бергенинде. Биринчиге Моцартны кларнет бля оркестрге деп жазылган чыгармасын эшиттиргени. Экинчиси уа В. Могову чечкини тамалага фантазисы эди.

Орестр алыкча кезиуну сезон амангады. Кырачууну концерттиге октбрле чакырырбы, деп шышаман. Алыкча репертуарыбы белгисизди. «Балкрия» солудан чыккыганды да, ол санаторийде концертте бергенди. Бугаытда аны музкарт кызууу бля ишлейми.

Сени тауча аруу сөлөшгеничи белгилеми болмаймы. Юйде, садикге баргынын, тауча сөлөшгөнбиз. Аман ногылайды, ол да милькар тиле жууук болгандан болуп, аны да билгенме. Хар не да койден баштанды: ата-ана эл тиллерине сөлөшпеге керекди.

Мен сормаган, кесинг айтпй затпга а бармыды? Оркестре жаш музкарта жетишмегени жарытады. Мындан барып консерватория бошогана кыайтып кылаачыла атыр. Сөз ючюн, Ростовдагы филармонияда биден барган беш-алты музкар ишлейди. Ангылама, музкасы окууган кырауу музыка инструментте да бардыла. Алай институтта устаса аладан усталыкларын, заманарын аяп кыорык тойюлдө. Аспамында ары киргенде да кыбууга, жарыгы койренгенде, миактеги уа адыла.

Быйыл февральда баша берген деп СКТИИ-де шик ачылганды. Келпелгелден ары. Анда хар бирини хунерин ведорюу ючюн, хар торпю амал да барды. Тыймагыз аланы икусюстудан. Адамга окуу кылагда керек болууну билембизди. Мени аскерге чакыгып кыраууну, Север-Западын аскер окууда керулу кеттими. Аны оркестринде сыбызгыча соксыганма. Ары тошерикне деп мен да турмаганма. Окуу бир заманда да артык болукту тойюлдү...

САРАКУЛАНЫ Асият. «Российская газета».

ЖУРНАЛИСТИНЫ САГЫШЛАРЫ

Не көрдюк, не көрмедик

Секен жылга жууук заманы өмүр сиоруп, миллетибизин XX өмүрдө жашууну, кыдарыны юсюндөн сагышы оюн, ол кертн, аны билген, аны ланы ке алыма келтирсе, чач токеримен өрге сеюледиле. Нек? Биринчиден, «кызылгана», «акыла» бир бирлерине кыауу сөздөлдө, бирдежан уруш башланды, аскерлерге, тау этпеге кирип, асмаккы кырууду.

Ностуланы Юсюп бандитни кыюландан жоолду, халкыны сайлама уланларындын бири Эней улу тилчирин хаталарын энтюлдү. Төму улу, Аксайына Хажмырза, Мокыяланы Азрет, Улобашаны Келет, дагыда кеп-келе репрессияга тошпо, азап чектиди. Андан сора халкыбыз сулай экилокотт сынды.

Совет власты - айтп терек деп, Кизим хаж айтанлай, жангы экономика-политика агтыгы юсюне болуп, жарык жашуу башланганлай, коллективизацияны бораны кеп маллы койрелени кыруу таякчы таа койрды. 30-чу жылда террору уа айтан окуна этине. Хар эрден сайлап, бек игини жок эттиле. Быйламы мен СССР-ни Баш Советини депутаты Багыталаны Акушуну, Элбрус чыдап, Миллетибизин молк кыруучу, улуу адамлыкы болган Сотталаны Салхийн, Элбрус райисполкомуну председатели Жуйайлыны Амышын эм алача кеп ашын дагы анызы керектен конгон жек болганларын айтырчы эдим.

Интеллигенцияны да бек сайламаларына тузак атрдыла. СССР-ин Жазычуларыны союзу ну членери Темизин Хамит, Ток төнгил терсиги болмай,

«тройканы» оюну бля илшанганга салыды. Улобашаны Ахмадийны өмүрү тутмакчыла кетди. Алай зорлукк сынагандан аладан сора да кырууду.

Сотталаны Салхийн эок этпиген юн алайда болган тишпору Бабаланы Нуржиган быйлай айтканды: «Жалган да болмаса, аны терселсера бир торпю шарт тапмай эдиле соодо адамлары. Алай бля, терсигини боюнуна салып, он жылга ашырдыла. Андан кыайтмады.

1957 жылда халкыбыз сиорпюден кыайтаннан сора кыуранмык болган жерде эки адам Салих бля берге ишлеген, ол жашуу этерге койреткен, ингенери башылары татыган болуп эди, быйлай айтканды: «Эсиндемиди, биз Салинге жаштаган ауйла айтп, өтпорок шыгып болуп, кыаылай турпурган кетпиде. Кызыт, жашауу башын жойганла уялмай алай айтып мактангандыла.

Ол торпю кыыйнылыккыла Ардак кыла тебегиргенди, Ата журт уруу башланды. Жана кыаууула кетпиде. Кызыт, жашауу деп кырамалы, колхоз ишге сөйдиле. Уруу жыуууула келени сайлап а адамданы жоркертин ботонду алып кыайгыны билгенди. Фашист сактыгыны кыруучу кыаууула кетпиде. Кызыт, элнин башында бомбала кыуяйганлай, плембөтөрдө оккыла жаудурганлай, кыалай бир адамын өмүрүн кыкыса этен эздиди.

Бахансана тошпоң, дагыда Элбрус таба барып, Тонгуз-Уруу ашуу бля Тау-Артына аша эдиле. Немисли самолетта уа аланы эсептеди, ала ашуу ашуу ашуу, андан ок-топ жаудуруганды.

Фашисте элбиргеиз киргенде, коммунисте, комсомолчула деп, кыалай бир койорго чына жуаудурганчыла. Кенделенин, тобон Чеченин неча айтканды, жаны, субай кызы, азап чегип, өтпорулоле.

Бизни Огъары Бахсанда коммунист Темюлоны Хабилулах, комсомолчу жашла Бачталаны Исмайлы, Абдулпаланы Гопай, Нальчикде илшанган салынгандыла. Белгиле позтиби Бу дайланы Азрет, Черек районда партизаныны сатырнда кыаууу эди, душманын кыюландан өлтүргөн башка да минка атып жайыкыла, кышлыккыла малчыладан азымы өлдюле?

Душерибиз уучуучуладан талзалаңды, жоректе бир кесек хашууула кетпиде. Кызыт, жашауу немисилеге болушансыз деп, биягыта тауула, жаага та тартыула башланды. Немисиле элге киргенде, 16-17 жылкыкы жашын чакырып, бөгөчө ол өлпөркю, бу жерин саклаган керексиз деп, зор бля кыюларына саяуп берип, кеслерине кулуук эттиргендила. Ала кетпелген а бичимиле, сиз жауга кулуук этпөксөзд деп. Сибирге жибергенди. Аладан хазна саяуп алына а болмагыны.

Тау элдеде урушун дагыда былай бир башка торпю кыыйнылыгы бар эди. Тау аушулада өлпөркю, Балык-Баша кыла, саугу-саба этпирге эдиле ол

ТЕМПОЛАНЫ Муздун.

АКЦИЯ

Хар жумушну эбине тыошсенг игиди

Озган орта кюн Прохладна району Новотроицкий хутурнда сабийле саулукарларын кючлендирген эмда солуган «Жем-жумина» комплексде бла «Западный» микрорайонда от ёноптоткулуден бла кутхаруучулудан былай кеп келип киши да кёрмегенди. Ала оспагач шабарын кыурагандыла, машиналарын, керекки оборудуоналарын талалда жайгандыла.

«Коркуусулуксуз айы» деген акцияга кере, ийрениу-кёргоз-тошу ишле ма алай бла башландыла. Алайга районну, шахарны да администрацияларын оюучулары Александр Бирюк бла Владимир Мацушенко, КМР-де От тыошуге кыажу кырал инспекцияны тамата инспектору Мухамед Хажикаров, Прохладна

район жашчыкыла бла кызычыкыла кыонакылага концерт программа да хазырлагандыла, кеслери ишлеген суратладан кёрючюндө да кёргозтөгенди. Алада адам кесин отпан сакларчючюн, не этес ити болугуну юсюндөн халпарлагандыла.

Хажикаров Мухамед былай акция Кызбарты-Малкварда утг-

бардырыкдыла, -дегенди ол.

«Жем-жумина» солу комплексде Прохладна райондан эм шахардан жоз элип сабий саулукарын кочлендирди. Ала кызуулуга келишип, адам кыянын болугмга тошсе, анга кыалай бла болугурга керек болганына котлоде кюренди. Иле МНС-де кыулук этген Мир-зоиланы Топик, Виктор Калмыков, дагыда башкала да сабийлеге кыалай ишлегенерин кёргозотуп, тынгылы халар айтханларындан сора спорт майданда эришуге башлангандыла. Лагерьиле баргышы суу чыккыан жерге терк кыошууда, энчи кийилмени терк кийуге бла тешуде эришгенди.

Школчу Семён Янев.

Кёмкк бла отну кыалай ёчтөгенди.

районда эмда шахарда от атты уржөндөлгөн баш инспектор Азрет Камбачов, таматасы Зарубек Малухов, Новотроицкий хутурну администрациясыны келечилери да келген эдиле.

РФ-ни МНС-ни КМР-де Баш управленийинде кыулук этгеле тизилгендеринде сора ала тамамлангырк ишю юсюндөн бидирчилгенди эмда хар бирини кылуна «Юйге от тыошо эсе», «Адам сууда кесин кыалай жорторге керекди», «Улуу кыллокок улпу паллах да келтиреди», «Агач да от тыошо», «От бла ойнасаг, өргөн жанарга да болуп» деген атла бла кыазгыла юешингенди. Сабийле бла кюноурса, викторинала бардырыгандыла.

Ара дери уа 20-суна лагерде тур-

ай, битеу Россей Федерацияда да бардырылганын, кеси да 14-чо августдан 12-чи сентябрге дери барылган билдиргенди. Аны кезиюнде республиканы битеу районларында табиगत неда техногенный кыяйлыкылудан кутулугуну, сакланууну эмда башхаланы кутхарууну амалдарыла койрету жапы бла ишле бардырылгыдыла.

«Окуму жш башлангырга да кеп кыламызды. Ол заманда школагы, сабий садлагы, сакыла бла кыартла турган койлеге эм элде да комплекс халда профдиактика мадарла атерикибз. Учрежденилде ишлегенге да курсла бардырыкыбыз, отну ёчтөлуочю техниканы хайыр-лана билирге койретиркибз. Ма бюток мастер-класла кыурап-лыкыла. Аланы сынуу кутхаруучулга эм от ёчтөлуочюле

Кыяйлыкыга тыошени кыалай бла кутхарырга керексин кёргозтөгенди.

Ахырында уа от ёчтөлуочю службаны кыулукчулары 30-метрлик басычыны чыгарып, аны бла ёрге бла энигеше тыошоуде, отну энчи кёмкк бла ёчтөлууде усталыкларын кёргозтөгенди.

Семён Янев Прохладный шахарда 8-чы номерли орта школда 9-чу классда окурукду. Ол от ёчтөлуочюлени кийилерин терк кийугенде бла тешуде айырмалы болганды. «Бек аууду, кеси да бир кылын, аны башка кийилени кыип кыоылмайса, энчилиги барды. Бюток башла бардырылган кёргозоту-ойрету ишден мен кеп зат билтеним.

Былай тыошшурени бизге хайыр-бек улукду. Бютогда манга. Нек дегенде мен школу бошап, аскерге

барырга, андан аскер училищеге окуурга киргире мурат этеме. От ёчтөлуочю неда кутхаруучу болуп ишлерге бек оверик эдим. Аны ючюн кызуулугу болугга керексин да билеме. Мында чыгыт ар кишиле кыулук этерге болукчула» -дегенди ол.

Сабийот ёчтөлуочюлени ортагы алып, кеп соруга да бергенди, машиналарны минип да кёргенди, сауыла да алгандыла. Бу акцияны МНС-ни Кызбарты-Малквар Республика да Баш управленийсы, КМР-ни Билим беруу, илму эмда жаш тылоно ишлери жапы бла министерствосу, Иш ишле, Саулык сакылау министрствосы, районна администрациялары да биригип кыурагандыла.

ХОЛАЛАНЫ МАРЗАТ.
Суратланы автор алганды.

Фестиваль

Элбрусчулану кыараучула жаратхандыла

КМР-ни Культура министрствосу эмда Нальчик шахар округу нар жерли администрациясы «Жашна, мени Кызбарты-Малкварым!» деген ат бла кыураган республиканы фестиваль андан ары бардады. Анга кере, хар солуг районларбарына художестволу коллективлери Нальчиккичкени бла кыонакылары жырдан, тешуден усталыклары бла шагырей этедиле. Бу жол культуру эм солуг паркына жай эстрада сахнасы Элбрус районнга жеттени.

Аны келечилерини концертлери не келгенлени келерине сахнада Минги тауну сураты эмда Россей Федерацияны бла Кызбарты-Малкварны котгорсюнло байракчалары илинмей кыламай эдиле. Программаны аты айтылган Жампупаны Ахмат «Минги-Тау» деген жыр бла ачканды. Ызы бла миллион теспонку «Салам» ютлоло ансамбли теспөгөнди.

Андан сора концертти бардырып Ездениланы Танзила жыйылганын элбрусчуланы атларындын кызыуу алгышлаганды. «Минги тауну тийирсине Кызаны жузурде деп болшан айтмайдыла. Элбрус итеу кыурагы утгай, би-

теу дунияны да абагач жерлеринден бирине саналды», -дегенди.

Андан ары ол районда тюрлю-тюрлю миллетте жашаганылар, ала бир билери бла шукуулада турганылар, бир бирге билекилде элтиргенин, кеп дини, культура, ёрөлө эм адатте жокотонгенин билгенинди. «Биз башка-башка тилде сөлөшгөнликке, барыбыз да уллу кыурагыбызы теңг эркинчилиги келечилерибиз. Тууган журтубузду коччо эм монткулугу уа бизни биригилебозөздө», -деп бошаганды ол сөзөн. Аны сөйлөшү абадана, жаш адамла, сабийле да ырызлыкчаларын кыураа бла билдиргенди.

Жай эстраданы сахнасына, бир билерин алышканды, Байгынды Тахир, Тебердиланы Зуура, Жампупаны Ахмат, Ездениланы Танзила, Соззана Аюобекова, Асият Бюевова, «Салам» теспөе ансамбли, аны солисткасы Арина Кушкова чыгып, кыурауучулары аруу жырлары, теп сөулери бла да кыуандырыгандыла.

Концерт программа сагыт бла жарымын барганды. Элбрусчула жырларын малквар орус, кыабарты тилде айтканды. Аны сабатын ахырында дер турмай кыурауучулары бири да кетмегенди. Ара артисте

терж-терж келе турурларын сойгөндүн айтканды.

Элбрусчу артистеге башчылык этип районну администрациясында культура ёлмонно таматасы Толгурланы Жаннет келген эди. Ол художестволу коллективле фестивальга тынгыла хазырлаган ючюн, кылдан келгенин амалган эдиле, дегенди. Аны кыайгыруула ызыра болмаганын а кыурауучулары ырызлыкчалары шагатылык эттени.

«Тарзда ишлегенче, кыатыма келип, бюгонгю концерт программа бек сейирлик эм айырмалы болганын айткандыла», -дегенди халкы чыгармачылык араны методика ёлмонно таматасы Чыгыкылы Мадина. «Бу жолна, кеп адам да кызы жыйылмаган эди. Кесинг кёресе, отпуржур жерле баш болмаганын, адамла соопил да турганыларын.

Келим ыйык кюн а, 31-чи августда, фестивалы сахнасы Чөгөм районну художестволу коллективлерине берилдик.

ДАХЛАТЛАНЫ МАРЗАТ.
СУРАТДА: «Салам» ансамбли теспөди.
Суратны автор алганды.

КМР-ни прокуратурасында

Норматив-право актла законлагы келиширча

Кызбарты-Малкварны прокуратурасы жылы озган кезиюнде республиканы кыураа власть органдары эм жер-жерли самоуправленийны органдары бла байлалыкында ишю эсебин чыгарганды. Ол кезиюну ичинде учурденде башында салгынылган структуралары 330-дан артык норматив-право актына эм норматив-право актына 250 проектинге экспертиза эттени.

Аланы тинтип, сюзөп бошагандан сора 20-суна кере былай болса иги эди деген оюм айтылганды эм эсгертилгенди. 400-ден артык коррупция шарт ачылганды.

Аладан сора да, норматив халга келишмеген актырны 50-ден артык проектилерю сюзөптеди. Республиканы толтуруучу власть органдары кыураа

этген право актлада прокуратураны эсгерттири хар заманда эсепте алынгандыла.

Кызбарты-Малквар Республиканы норматив-право актыр федеральны законодательствого кыалай келиширчелери тинтиптеди. Аны кезиюнде былай шартлагы айрык эс бурулганды: шахарны ичинде айланган транспортда хаксыз жюрюрге эркилик берис, аны кибиб кеп сабийли юйрөлени жер участкала бла жалчытуу, законсуу сауут-саба, окыла, чандырылуучу затла эм устрействоле сатыу-алуу, чыгарыуу, хазырлау.

Кызбарты-Малквар Республиканы Административ-право нызамга буюзуклык эттинуо федеральны законодательствосуну кодексине тийишли-

ликде бардырылган тинтиулен эсеплери не кере, кодексни 11 статьясына буюзуклык этилгенди. Аны бла байламлы «Россей Федерацияны прокуратураны юсюндөн» Федеральны законун 9-чу статьясына кере КМР-ни Парламентине информация жиберилгенди. Кодексни федеральны законодательствого келиширчирча анда ишю кыууу кыураалганды. Анга тийиш министрстволары бла ведомстволары келечилери кыатышкандыла.

Республикада бу жапы бла бардырылган ишлеген иги багыт бичилгенди, жалгын экинчи жарымында этилик ишле бөпилгенгенди.

КМР-ни прокуратурасыны аппаратыны ёлмоню.

ЖУУАПХА ТАРТЫУ Кеп жылланы ичине тутмакылык сынаркыкдыла

Россейни ФСБ-ны КМР-де управленийсы Элбрус муниципал районда жашагын ючюленени амалкы ишлерин жолларын кесгенди. Ала бонда кыуууламы адомалорна болуш тургонулады: 1983 жылда тууган Селяны Э.Х., 1986 жылда тууган А.Д. Темуккулова А.Д., 1983 жылда тууган Чеченланы А.И. Сюдагыга Россей Федерацияны Уголовный кодексни 222-чи статьясыны 1-чи кесегине, 228-чи статьясыны 2-чи кесегине тийишлиликде хазыгач тартыргы оюу эттени. Ала кеп жылланы ичинде тутмакылык сынаркыдыла.

Санкция бла аланы юйлерин эм кеслерин кыурааганды, жууапха тартылгандыла Россей Федерацияны жеринде закон бла эркилик берилгенде затла: чандырылуучу устрействоле, окыла эм наркотикле табылгандыла.

Россейни ФСБ-сыны КМР-де Управленийыны пресс-службасы.

Тренинг ратушуу

Башхалага онг бермей, «алтынны» алганды

Пензада грек-рим тутушудан ючючю жай спартакиаданы финалы бардырылганды. Анда Элбрус районну Сабий-жаш тыло спорт школу окуучуусу, кыураа жаш тыло жыйымдык командасын кирген Локилланы Жамболат, башхалага аз да онг бермей, айырмалы болганды.

Ол 80 килограмм ауурук катгорида битеу тыошулерин хорлам бла бошаганды. Финалда окуна Жамболат Санкт-Петербурдан спортчуну 8:0 эсеп бла кытканды, алай бла алтын майданы алганды.

Быйыл жаш гёжеф, спортну устасы, тюрлю-тюрлю эришугеде жетишмилли бола, кыуандыры турганды. Ол алгарыкарлада Тергеранда бла Финляндияда халкыла элде туриргенди. Приволжий федеральны округуу бла Россейни биринчиликтеринде алчы жерлеге чыкканды.

Аны бюгонюкте бек уллу хорламы уа: Польшада Евраонын Биринчиликте алгын доимак майдальды. Экинчи жылдан башлап хорлам бла бошаганды. Финалда абдан кыуаумда эришп башбарыкыды. Умултулугуан спортчуну РФ-ни сайлыгы тренери Локилланы Юрий койретти.

Анатолй ТЕМИРОВО.
СУРАТДА: Локилланы Жамболат.

Билдирюде

Контракт бла аскерде кыулук этериклеге

Кызбарты-Малквар Республиканы аскер комиссариатыны Нальчикде ёлмоню аскерде борчуу халда кыулук этип, бусызгада зар-ласа болган граждандан контракт бла аскерде кыулук этерге кандидатланы сайлады. Аскер ёлмоню орналган жерле: Чечен Республикада Шали, Калининская, Брозой, Ханкысла элпе, Владикавказ, Будёновск шахар-

ла, Кыураачай - Черкесде Сторожовая станция. Контракт бла аскер службага барырга сойгөнө КМР-ни аскер комиссариатыны Нальчикде ёлмоню бо аскерде кыулук этерге кандидатланы сайлады. Аскер ёлмоню орналган жерле: Чечен Республикада Шали, Калининская, Брозой, Ханкысла элпе, Владикавказ, Будёновск шахар-

Жамауатны болушлугу изленеди

Кёндөлени администрациясы бла эллилен бир кыууу бу элде Улуу Ата журт урушуда ёлгенге эсгертме салгырга белгиленгени билдиргенди. Аны уллулугу 63х2,3 метри тугаркыды. Бу элден чыкканын, башхаланы да аны кыуулушуна кыошумдук этерлерин тилеибиз.

Эсгертмени ишлеуге кеслери ырызлыкчалары бла окча бериге сойгөнө аны бу расчётны сактыг ёдторюрге боллукчула:

42307810960330137940 Россейни Сбербанкыны Кызбарты-Малкварда 8631-чи номерли ёлмоню, Кёндөлөн эл.

Баш редактор АТТАЛАНЫ Жамат

РЕДАКЦИЈА:
БЕШПАЙЛАНЫ Муталип
(баш редактору оргубасары)
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан
(баш редактору оргубасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретары)
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(жамауат - топтика ёлмоню таматасы)
САРАКЪУЛАНЫ Асият
(культура ёлмоню таматасы)

ТЕЛЕФОНЫ:
Редактору примышны - 42-63-01
Жууаплы секретары - 42-38-21, 40-84-82.
Секретариат - 40-93-62, Корректоры - 42-63-52.
РЕДАКЦИЈАНЫ БЁЛОМЕРИ:
Жамауат-топтика жашуу - 42-67-68, 42-24-02.
Культура - 42-75-82.
Социаль-экономика - 42-66-73, 40-59-18.
Жауаплыкыла эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Письмола эм реклама - 42-37-94.
Тиражычла - 47-31-28,
Сурат алуучу - 42-68-72.
Бухгалтерия - 42-30-87.
Операторы - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторга бла кыагач журюргөмбей.
Кёп жазмакала ресепция этилмейди эм ала артык кыайтарылмайдыла.
Газетде басылганына материалда айтылган оюмла редакцияны басмасына келтирилгенди. Алада айтылган хар зат ючюн
Россей Федерацияны Басманы юсюнде законуа тийишлиликде материаланы авторлары кеслери жууаплыдыла.
Редакция авторлардан 400 газет тизилген (машина бла жазылган 5-6 бет) кеню амалдыла.
Газет Басманы эм асылмаи информацияны эркинликерини кюрюруу жапы бла Кызбарты-Малквар регион инспекцияда 1994 жылда 14-июньда регистрация этилгенди.
Регистрация номер — Н—0066. Индекс - 51532

Газетин басмага КМР-ни Басма эм асылмаи коммуникация жапы бла кыураа комитетини компьютер службага хазыр эттени.
Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин аты проспект, 33
Газетин ишлери тапдыруу ючюн КМР-ни почта сызыны федеральны Управленийы жууаплы.
Телефоны: 76-01-28, 76-01-10
Газетин ронингага сатыу ючюн КМР-ни «Ресепция» акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Номерге графикте кере 19 00 сагытка кыо салынганды. 20.00 сагытка кыо салынганды.
ГАЗЕТНИ ИШЕРНИ ЧЫГАРГАНЛА:
Улбашланы Мурат - дежурный редактор; Кетениланы Зульфия - жууаплы секретары оргубасары; Алушуланы Феруза (1, 2-чи бет), Бийгёкчуланы Жаннета (3, 4-чи бет) - корректорла.
Тиража 2130 экз. Заказ № 1679

РЕДАКЦИЈАНЫ ЭМ ИЗАТЕЛЕНИ АДРЕСИ:
360000, Нальчик шахар, Ленин аты проспект, 5.
электрон почта: elbor_50@mail.ru